

vår tid är här

dövas rättigheter och teckenspråkiga mötesplatser

SDR 2025
KONGRESS KARLSTAD

Proposition:

Handlingsprogram 2026 till 2029

Sveriges Dövas Riksförbund
Kongress den 12 till 15 juni 2025, Karlstad

TECKENSPRÅK – en hållbar framtid

Handlingsprogram 2026 till 2029

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, är en ideell organisation som driver frågor, agerar kraftfullt och väcker opinion om våra mänskliga och demokratiska rättigheter. Vi arbetar för rätten och möjligheten att använda svenskt teckenspråk. Det svenska teckenspråket är av central betydelse i våra liv och avgörande för delaktighet på lika villkor i det svenska samhället. I vår verksamhet tillvaratas engagemang och vi erbjuder teckenspråkiga mötesplatser. Vi sprider kompetens och medvetenhet i vår organisation och i det samhälle som omger oss.

Vår vision är teckenspråk för möjligheter utan gränser och ett hållbart samhälle!

Inledning

Sveriges Dövas Riksförbunds handlingsprogram **Teckenspråk – en hållbar framtid** för 2026 till 2029 är förankrat och utformat i samverkan med SDR:s anslutna föreningar och organisationer. Målen har inspirerats av Agenda 2030 och de globala målen. Att **ingen ska lämnas utanför** är den bärande principen för att uppnå målet om en hållbar utveckling. Det berör i hög grad också döva som i likhet med många människor lever i utsatthet, diskrimineras eller exkluderas i samhället. Förutom att utrota extrem fattigdom handlar principen också om att minska ojämlikheter och bekämpa diskriminering.

Genom ett gemensamt och socialt ansvarstagande kan vi tillsammans skapa ett samhälle där teckenspråk är självklart. I en hållbar framtid ser vi ett samhälle där rätten till språk, kommunikation, utveckling och delaktighet säkerställs, både för vår generation och kommande generationer.

Handlingsprogrammet består främst av motioner från våra distriktsorganisationer och lokalföreningar som beslutats av kongressen 2025. Det är också en vägvisning för förbundets kontinuerliga arbete och vilka gemensamma målsättningar vi har.

Programmet på svenskt teckenspråk finns på vår webbplats. Agenda 2030 och de globala målen finns på globalamalen.se.

1: Starkare rätt till teckenspråk

Rätten till teckenspråk är grundläggande i våra liv och en viktig faktor för att uppnå en god livskvalitet. Det svenska teckenspråkets ställning ska stärkas i svensk lagstiftning, så att människors rätt till teckenspråk kan förverkligas inom olika samhällsområden.

En bra start i livet för döva barn och deras anhöriga förutsätter att de tidigt får adekvat stöd genom att lära sig teckenspråk och utveckla en trygg kommunikation inom familjen. Delaktighet på döva barns villkor förutsätter teckenspråk som är ett fullständigt språk och ska inte förväxlas med Tecken som Stöd (TSS) eller Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation (TAKK). Med vetenskaplig grund och från upplevda erfarenheter ska hörselvård och habilitering sprida en positiv attityd till teckenspråk. Många döva och hörselskadade, med eller utan hörseltekniska hjälpmedel, vittnar om hur teckenspråk främjat deras delaktighet i samhället. Det finns också döva individer som varken fått lära sig eller utveckla teckenspråk och lever därför med livslång språkdeprivation och kognitiva konsekvenser.

Rätten till teckenspråk tryggas genom att teckenspråks- och undervisningsmiljöer, modersmålsundervisning och fullt teckenspråkiga förebilder samt lärare garanteras.

En starkare rätt till teckenspråk innebär att ingen ska lämnas utanför och att alla som vill och behöver teckenspråk ska få det. Rätten till teckenspråk ska gälla alla oavsett bland annat hörselstatus, skolval, kulturell bakgrund, bostadsort och ålder.

Sveriges Dövas Riksförbund ska arbeta för människors rätt till teckenspråk genom att:

- a. Stärka det svenska teckenspråkets ställning i Sverige och inom alla områden genom strategiskt påverkansarbete.
- b. Alla barn till döva föräldrars rätt till en modersmålsundervisning på svenskt teckenspråk skall stärkas.
- c. Ta fram material för informationskampanj riktad mot studieförbunden om teckenspråket, samtidigt som initiera kontakt med studieförbunden för att se hur kursutbudet ser ut för teckenspråk, TAKK och TSS i en kartläggning.
- d. Ändra skollagstiftningen och andra relaterade regelverk så att teckenspråk jämställs med andra undervisningsspråk.
- e. Ansökningar och antagningar till specialskolan ska förenklas och moderniseras.
- f. Säkra döva och hörselskadade barns rätt till undervisning på svenskt teckenspråk, en teckenspråksmiljö utan tolkning, samt att anställda har kunskap i dövstudier och teckenspråk från förskola till gymnasium.

2: God hälsa och välbefinnande

En vård och omsorg med okunskap och språkliga barriärer äventyrar patientsäkerheten för döva. I akuta vårdsituationer utsätts ofta döva för onödiga risker när de inte får information och kommunikation på teckenspråk. Vårdgivare ska ta ansvar för patientsäkerheten och säkerställa att döva patienter förstår informationen. Bristande kommunikation kan leda till frustration, oro och i värsta fall felaktiga diagnoser, felbehandlingar och vårdskador.

Att flytta till ett äldreboende, vårdhem, serviceboende eller få stöd via äldrecenter eller hemtjänst där ingen stimulerande teckenspråksmiljö finns är lika med exkludering och gör att individen blir dömd till en omänsklig isolering och ensamhet till livets slut.

En vardag fylld av språkliga barriärer är mentalt påfrestande och bidrar till en sämre hälsa. Genom stöd till familjer i frågor om språkutveckling och föräldraskap läggs en god grund för en bra start i livet. När vi behöver vård måste det ges med god kompetens om teckenspråk, dövkultur och vård som lämpar sig väl för döva. Annars är risken stor att behandlingen får en motsatt effekt och i stället för att förbättra hälsan så ökar ohälsan.

Ett nationellt kunskapscenter kan erbjuda råd och utbildning till olika verksamheter i landet. De kan också samla värdefull kompetens och få en resurssamordning över region- och kommungränserna för att förebygga psykisk ohälsa, stärka patientsäkerheten samt främja god hälsa och välbefinnande för döva.

Sveriges Dövas Riksförbund ska stärka dövas förutsättningar till god hälsa och välbefinnande genom att:

- a. Arbeta för ett nationellt kunskapscenter och nationella riktlinjer så att kunskap samlas och förmedlas till handläggare och beslutsfattare som i sitt arbete träffar döva.
- b. Tillsammans med våra distriktsorganisationer och lokalföreningar arbeta för äldre dövas rätt till vård och omsorg i olika former på teckenspråk.

3: Minskad fattigdom

Fattigdom kan definieras som brist på möjligheten att ha inflytande över sin livssituation och vilka valmöjligheter som ges till den enskilda individen. Det kan kännetecknas genom exempelvis ekonomisk fattigdom och olika former av utanförskap såsom språkligt, socialt och digitalt.

Oacceptabla beslut, inskränkningar, okunskap, attityder och systemfel i samhället leder till att döva riskerar sämre förutsättningar för delaktighet på arbetsmarknaden och i samhället, egen försörjning och socialt liv. Det ökar även risken för exkludering, försummelse samt förmynderi.

En fungerande tolktjänst med ett tydligt uttalat samhällsansvar är en förutsättning för dövas delaktighet i alla sammanhang, från utbildning och arbete till fritid och kultur. Regionala skillnader i hur tolktjänsten fungerar i Sverige behöver undanröjas så att döva får en likvärdig tillgång till tolktjänst oavsett var man bor.

En annan form av fattigdom är ett upplevt socialt utanförskap eller isolering, konsekvenser på grund av språkliga barriärer och långa geografiska avstånd till teckenspråksmiljöer. Om döva inte får tillgång till kommunikation och teckenspråk under sin uppväxt, inom inlärningsfönstret, ökar risken för försenad språkinläring och även språkdeprivation. Detta medför svårigheter i vardagen och det fortsatta livet, eftersom det leder till utanförskap.

En viktig förutsättning för trygghet och delaktighet är att få information på teckenspråk om vad som sker i omvärlden och i sin närhet, framför allt i tider av beredskap och akuta kriser. Genom teknisk innovation och nya lösningar kan tillgängligheten till information på dövas villkor förbättras, däribland med stöd av AI.

Sveriges Dövas Riksförbund ska arbeta för att minimera dövas utsatthet för olika former av fattigdom genom att:

- a. Verka för en moderniserat, jämlikt och enhetligt tolksystem i Sverige.
- b. Eftersträva att alla regioner i Sverige ska tillämpa en och samma kontaktväg för akut tolkning.
- c. Viktig samhällsinformation och viktiga meddelanden till allmänheten, VMA, vid kriser, inklusive nyhetssändningar och presskonferenser, tillgängliggörs på teckenspråk för döva medborgare.
- d. Följa upp ny teknologi inom AI och bevaka så att döva villkor beaktas i den snabba tekniska utvecklingen.
- e. Främja attitydförändring på arbetsmarknaden genom kunskapsspridning till arbetsgivare om döva, teckenspråk och tolkanvändning.
- f. Den ojämlikhet som döva nyanlända möter ska minskas, genom likvärdiga förutsättningar till sysselsättning och försörjning, jämfört med andra i liknande situation.

4: Mer jämlikt samhälle

I ett jämlikt samhälle ska döva ses som fullvärdiga medborgare - både i förhållande till skyldigheter och rättigheter. Det kan gälla bland annat lagstiftning, regelverk, krav på kvalifikationer, rätten till kvalitativ tolkning, rätten att synliggöras i det offentliga rummet och rätten till ett tillgängligt samhälle.

Döva möter ofta majoritetsnormen där samhället värdesätter människors förmåga att uppfatta ljud och uttrycka sig med tal. Även okunskap rörande dövas livsförutsättningar bidrar till normerna, som i sin tur bidrar till fördomar om och förtryck mot döva, vilket kallas audism. Det bidrar till systematisk uteslutning av värdefull kompetens inom arbete och utbildning genom exempelvis krav på kvalifikationer eller funktionsförutsättningar.

Dövkompetens ska synliggöras och erkännas för ett mer jämlikt samhälle. Oförankrade och oacceptabla beslut uppstår när döva utesluts från att vara delaktiga i beslutsprocesser om frågor som påverkar vår vardag. Alltför ofta ges inte döva naturliga positioner inom myndigheter och andra områden där vår kompetens behövs.

Alla vinner på ett samhälle som är öppet för alla! Ett brett arbete för ökad mångfald ska genomföras tillsammans med regionala och lokala organisationer. Detta sker genom att vi sprider kunskap och medvetenhet kring exempelvis anti-audism och anti-rasism, HBTQIA, genus, ålder, olika fysiska och kognitiva funktionsvariationer, öppenhet för alla kulturer med mera.

Sveriges Dövas Riksförbund ska verka för dövas rätt till ett mer jämlikt samhälle genom att:

- a. Driva frågan om en upprättelse och en statlig ursäkt till döva.
- b. Samla och sprida kunskap om dövkompetens som en självklar del i verksamheter såsom den offentliga sektorn och myndigheter.
- c. Sprida kunskap och information om döva teckenspråkstolkare, för att öka tolkanvändarnas inflytande och möjlighet att använda dessa samt stärka döva teckenspråkstolkars positioner i tolkbranschen.
- d. Synliggöra behovet av specialiserade teckenspråkstolkare i relevanta forum, för bland annat bättre patient- och rättssäkerhet.
- e. Göra en översikt om det kulturella utbudet på svenskt teckenspråk, inklusive teckenspråkstolkning, för att ta fram ett material med generella råd för tillgängliggörandet av olika kulturarrangemang.
- f. Döva ska ha tillgång till nyheter på svenskt teckenspråk dagligen.
- g. Tillsammans med distriktsorganisationer och lokalföreningar arbeta för en ökad kunskap om döva och teckenspråk på statens servicecenter för att säkerställa gott bemötande och den service som döva har rätt till.
- h. Arbeta för att se hur det svenska teckenspråket och dövkultur kan stärkas i lagstiftning.

5: Stark dövrörelse

Dövrörelsen består av oss; medlemmar, föreningar, distriktsorganisationer och förbundet samt allierade. Varje medlem är viktig och förbundet är öppet för alla. På nationell, regional och lokal nivå ska vi samarbeta för att öka medlemsantalet och stärka existerande föreningar.

Tillsammans driver vi intressepolitik, informations- och kunskapsspridning för jämlikhet, tillgänglighet och delaktighet för alla döva. Här är det givet att vi samarbetar med anslutna organisationer och Västanviks folkhögskola. Dövas Tidning, som är förbundets medlemstidning, har även i uppdrag att journalistiskt bevaka frågor, vara ett forum för intressepolitiska diskussioner och sprida kunskap.

Teckenspråkiga mötesplatser - både fysiska och digitala - skapar tillhörighet och är en central fråga för våra verksamheter, på alla nivåer. Samarbeten över våra nationella gränser sker med Dövas Nordiska Råd, European Union of the Deaf och World Federation of the Deaf samt våra biståndsprojekt.

Vårt fortsatta demokratiska arbete sker bland annat genom våra förbundsmöten och kongressen 2029. Fortsatt utveckling och stabilisering av vår rörelse är en nödvändighet för en organisatorisk och ekonomisk hållbarhet på alla nivåer. Däribland ska vi eftersträva en regional indelning och fortsätta erbjuda föreningssupport. Då kan vi alla se fram emot en ännu starkare dövrörelse i en hållbar framtid.

Vi ska tillsammans förstärka vår dövrörelse genom att:

- a. Inom intressepolitiskt arbete fördjupa samarbetet, genom bland annat samråd med olika arbetsgrupper och projekt samt spridning av metod- och stödmaterial till dövrörelsen.
- b. Vidareutveckla föreningssupporten samt främja regional samverkan tillsammans med distriktsorganisationer och lokalföreningar.
- c. Förbättra förbundets varumärke, image och kommunikation, både digitalt och i tryck, på alla nivåer; lokalt, regional och nationellt.
- d. Initiera dialog med distriktsorganisationer och lokalföreningar om vilka förutsättningar som finns kring resurser i form av kanslier och personal för förbundets fem regioner.
- e. Effektivisera digital hantering av anmälningar och dokument, bland annat genom digitala signeringar, inom organisationen.